

Literatura.

Dr. František Rouček, univ. prof.: **Základy právního myšlení čili jurilogie** (Brno 1938, str. 169, nakl. Barvič a Novotný). Dosavadní literární činnost prof. Roučka, kterého nelze již čítati k naší nejmladší generaci právníké, pohybovala se z největší části v oblasti komentářové. Teprve v poslední době objevilo se v našem písemnictví několik jeho článků, které nasvědčovaly tomu, že zájem jeho týká se též otázek a problémů právně-filosofických (viz na př. pojednání „Úvod do předpokladů neotiky právní“, „Forma a modus iuriscognoscendi“, „Normologická noetika“, v tomto Časopise, roč. 1936 a 1938). Obsah a forma jejich zarážely čtenáře. Nebylo v nich jednak dostatečné soustavnosti, jednak zarážela čtenáře záliba autorova v tvorbě četných většinou latinských novotvarů. Dobrati se vlastního smyslu a významu jeho výkladů a určití, kam jimi vlastně míří, bylo normálnímu čtenáři velmi těžko. O profesorou Roučkovi se tvrdívá, že jest, ne-li přímo příslušníkem, tedy aspoň povšechně přívržencem normativní teorie, jak se pěstuje na brněnské fakultě právníké. Jako takového jsem jej též uvedl ve své Teorii práva (str. 373), ovšem, jak nyní musím doznati, spíše na základě ústních rozhovorů s ním, než následkem jeho dosavadní literární činnosti. Vlastní podstata jeho vědeckého profilu zůstala však — snad i proto, že se stranil všeho osobního styku s brněnskými příslušníky normativní školy, v němž bývají problémy normativní teorie ústně diskutovány — zcela neurčitá a nejasná. Žádoucí vyjasnění přinesla teprve nejnovější samostatná publikace jeho, o níž tuto podávám referát. Činím tak — z osobních důvodů — nerad, avšak pocituji k tomu v zájmu normativní teorie povinnost, neboť jest nebezpečí, že tato Roučkova práce bude tak nebo onak určitou částí naší vědecké veřejnosti přičítána na vrub normativní teorie. Proto již zde prohlašuji velmi důrazně, že filosofie či noetika Roučkova nemá s normativní teorií nic společného a že znamená v mnohém směru pravý její opak a protiklad. Zdali jest si toho Rouček sám vědom, netroufám si tvrditi.

Roučkův spis skládá se ze tří dílů, z nichž první tvoří úvod, druhý jest nadepsán „normologie“ a třetí „jurilogie“.

V prvním díle jedná spisovatel o „filosofii filosofie“ (philosophia philosophiae), o subjektologii a objektologii. Onou filosofií filosofie rozumí autor nauku, která „by vymezila, z čeho lze bez obav vycházeti, co nemůže býti vadným kamenem základním“ (str. 16), tedy něco, co podle obvyklé terminologie nazývá se naukou o poznávání (noetikou). Proč zvolil autor komplikovaný a nic nevysvětlující název philosophia philosophiae, není jasno a dá se vysvětliti jen jeho zálibou ve vynalézání nových obrátů. (Je-li možno mluvíti o „filosofii filosofie“, lze též utvořiti názvy jako „noetika noetiky“, „iurisprudentia iurisprudentiae“, „theologia theologiae“ atd.) Pak jedná autor o velikém „Nic“, které jest před filosofií filosofie a jež nazývá nirvana a myslí tím „Nerozrnatelno“ (jakési mare tenebrarum). Nic a Nerozrnatelno není ovšem totéž, což uchází

autorovi, který vůbec užívá často ustálených názvů zcela libovolně. Jeho Nirvána jest na př. něco jiného než nirvana podle budhistického učení. Aníž by se v nejmenším staral o to, co dosavadní filosofie o věci učila a učí, jest s ní autor na několika stránkách hotov: dvoustránkový oddíl A jedná o „postavení problému“, na jedné další stránce nalézáme v oddílu B „řešení problému“ (str. 17—18) a následující oddíl C (str. 18—22) je nadepsán: „Výsledek: myšlení.“ Čtenář bohužel neví, o jaký problém vlastně šlo a ještě méně ví, čeho výsledkem je ono myšlení. Domníval se autor skutečně, že takovým způsobem (sám nazývá jej na str. 16. „načrtnutím“) lze dnešního dne na sedmi stránkách pojednávat o nejzákladnějších předpokladech lidského myšlení a poznávání?

Se svou subjektologií jest spisovatel hotov na dvou stránkách. Není jasno, míní-li tím nějakou zvláštní vědu, nauku nebo teorii dosud neznámou, či co vlastně. V subjektologii prý mluvíme o formě bez obsahu, kdežto v objektologii pojednáváme o obsahu (objektu) bez formy (str. 26). Tomu nelze porozuměti, poněvadž pojmy formy a obsahu zůstávají zde zcela nejasné. Stejně nejasná jest pak arciř autorova „materiální objektologie“ (str. 27), které, jak se zdá, neodpovídá žádná formální objektologie (aspoň autor se o ní nezmiňuje). Autor rozeznává dále reálné a ideální objekty a tvrdí, že tyto jsou nám dostupné čili transcendentální (str. 28), kdežto na stránce předcházející mluví o objektech, které jsou nám nedostupné čili transcendentní. Poněvadž věci dobře nerozumím, nemohu rozhodnouti, zdali se snad na str. 28. nepříhodila chyba tisku. Reální objekt vzniká podle spisovatele ze „zážitkového obsahu“ (str. 28). Na str. 33. vystupují nové vědy a sice materiologie a formologie. Spisovatel zde praví: „Seznali jsme v materiologii řadu . . .“ ale v předcházejících jeho vývodech není o ní vůbec řeči (a ani ve věcném rejstříku na konci knihy není uvedena). Jest snad materiologie a materiální objektologie totéž?

Druhý oddíl spisu (Normologie) jedná o noetice a metodologii. Rozdíl mezi oběma spatřuje autor v tom, že první zabývá se tím, v čem tkví poznávání vůbec, kdežto metodologie zkoumá, v čem spočívá poznávání správné (str. 55). Z toho by tedy plynulo, že noetika jest pojmem širším, poněvadž zabývá se jak poznáváním správným, tak také nesprávným. To jest arciř výměr naprosto nový a originální. — Z vývodů na str. 55 seznáváme po prvé, že autor jest dualistou, rozeznávající svět jaký jest a jaký má býti, neboť rozeznává — bez dalšího úvodu — metodologii entologickou a normologickou, ale na str. 41. dává autor — opět v největší stručnosti — tušiti, že jsou ještě další formy poznávání a prohlašuje, že prý „pro naše účely postačí,“ když uvádí jen ony dvě. Bylo by ale přece bývalo zajímavé, kdyby aspoň letmo byl naznačil, kolik jich v celku vlastně je a jaké jsou.

„Entologickou“ míní metodu, která se dosud nazývala přírodovědeckou nebo kausální a je to jeden z nespočetných jím vytvořených slovních novotvarů. Na str. 43. spisovatel ovšem prohlašuje, že tu je jen svět jediný, ale pozorovaný s různého aspektu. Čím tento jediný svět vlastně jest, to jest zdali je to něco podobného kantovskému „Ding an sich“ nebo nějaká povšechná skutečnost, rozdílná od skutečnosti přírodovědecké a kausální, se zde nedovídáme. Vůbec zůstává zásadní postoj Roučkův ke kritickému idealismu a jiným filosofickým směrům téměř úplně nejasný. Důsledně vyhýbá se každému vyvracování jiných názorů a buduje svůj vlastní systém — možno-li tak nazvati spleť jeho četných slovních novotvarů — tak, jako by před ním nebylo bývalo tisíciletého filosofického úsilí lidstva. To platí zejména o transcendentálním filosofickém problému pozná-

vání vůbec. Přínos Roučkův omezuje se i zde v podstatě na konstrukci nových slov, rozumí se latinských. Tak vedle poznávání (cognitio) rozlišuje ještě mezi incognitio, adcognitio, decognitio, supracognitio a recognitio. Při adcognitio a incognitio prý poznáváme poznatek. Tato konstrukce „poznávání poznatků“ předpokládá tudíž pojem nepoznaného (dosud) poznatku. To by tedy byl asi na př. případ, když někdo, neznaje zatím poznatku, který obsažen jest v gravitačním zákoně, poznáváním k němu dospěje. Dosud jsme říkali, že takový člověk poznává přírodu, podle Roučka však poznává poznatky. Takovým způsobem dospívá pak autor k pojmu „poznatků poznatkových“ (str. 46), které zdají se býti obdobou jeho pojmu philosophia philosophiae.

Pro přívržence normativní teorie jest zajímavé, že i norma jeví se Roučkovi jako poznatek (str. 43). Poněvadž nazýváme pak soubor norem právních, jak známo, právním řádem, jeví se podle Roučka tento právní řád zároveň jako soubor poznatků, a dále byl by právní řád podle Roučka vytvořen poznáváním, poněvadž nelze patrně poznatky tvořit jiným způsobem než poznáváním. Neméně zajímavým bude pro přívržence normativní teorie, že pro Roučka znamená poznávání norem a jejich tvoření totéž: „Podle toho můžeme říci, že normologické poznávání jest tvoření normologických poznatků čili tvoření norem.“ (Str. 43.) Je mně naprosto nepochopitelné, jak může někdo, kdo něco podobného tvrdí, přihlašovati se výslovně k „t. zv. škole brněnské“ (str. 11). Co je ta t. zv. brněnská škola? Může snad býti jejím příslušníkem každý teoretik, ať hlásá jakékoliv učení, jen když náhodou působí v Brně? Měl jsem dosud za to, že ona brněnská škola souvisí nějak s normativní teorií, jak jí učím já, Kelsen a jiní a že nemůže se k ní hlásiti, kdo učí pravý opak. Tato normativní teorie velmi ostře rozlišuje mezi poznáváním norem a jejich tvorbou, mezi intelektem a vůlí a toto své učení velmi podrobně odůvodnila. Nelze podezírat R., že o všem tom ničeho neví, pak ale zůstává záhadou, jak se mohl k ní přihlásit tím, že se přihlásil k t. zv. brněnské škole, a stejnou, ale přece již vysvětlitelnější záhadou je, že se o tom všem ani slovem nezmiňuje a nečiní arciť ani nejmenšího pokusu, aby vyvrátil dosavadní učení normativní školy, že poznávání a tvorba jsou dvě toto genere rozličné věci a že jejich směšování — právě v oboru normativním — musí vésti k naprostému chaosu.

Na str. 63. čteme — opět bez dalšího vysvětlení a odůvodnění — že soujem poznatků normologických jmenujeme kulturou. Z toho tedy plyne, že podle Roučka každý právní řád jest zároveň souborem poznatků a kulturou.

Na str. 55. prohlašuje autor, že metodologie entologická zabývá se „entologickou správností“ (nevím, proč ji dává do uvozovek), „kterou — jak poznáme — můžeme nazývati pravda“; podobně prý normologickou správnost (opět v uvozovkách) lze nazývati dobro. Konstrukce této pravdy a tohoto dobra nepochází od spisovatele; vzal ji patrně z Kallaba, ale ani slůvkem neuvádí n. u. m. svůj pramen a neodůvodňuje, proč ony správnosti lze tak nazývati a co to vlastně znamená. Na str. 58 se k této pravdě a dobru ještě jednou, a to stejně stručně, vrací, kdežto na str. 119. rozlišuje dobro jako správnost normologickou a spravedlnost jako správnost jurilogickou. Nutno tedy, poněvadž jurilogie patrně jest pcuhou species normologie, správnost jurilogickou nazvati zároveň dobrem a spravedlností. Že i zde autor úplně pomíjí, co kdo v písemnictví dříve spravedlnost nazýval a jak na ni nazíral (viz na př. mou Teorii práva str. 18), rozumí se při jeho metodě samo sebou. Ne str. 58. se dovidáme, že zá-

kladní metody, jimiž dojdeme k poznatku správnému, jsou desubjektivisace a inobjektivisace. „Při desubjektivisaci ostatně stačí postavit si před oči, že věda jest soustavou poznatků stejnorodých, tužích subjektivního rodu nebo objektivního rodu, dále ento-rodu nebo normo-rodu, konečně kogničního rodu nebo inkogničního rodu.“ (Str. 59.)

„Metodologickými pomocnicemi“ při tvoření poznatků správných nazývá autor jednak exaktní vědy, jednak intuici. Exaktní vědy zabývají se formami, intuice materií (str. 70). Je tedy intuice vědou jako jest jí ta která exaktní věda (na př. matematika)? Či není snad exaktní věda vůbec vědou, nýbrž jen „pomocnicí“ jiných věd?

Na str. 74. zahazuje autor konečně své výklady o jurilogii. Kdo by se domníval, že zde jde o nový nějaký pojem, mýlil by se. Ohyždné slovo „jurilogie“ bylo vynalezeno jen proto, aby nahradilo dosavadní termin „právní věda“. Mně nepodařilo se aspoň naléztí v knize Roučkově místo, které by nasvědčovalo nějakému rozdílu mezi oběma názvy, nechceme-li jej shledávatí na str. 74., kde podán rozhled po obsahu kapitoly nede-psané „Jurilogie“ a kde „pravovědě, totiž vědě právní a vědě o právu“, vymezen jest pouze jeden oddíl obecné části Jurilogie. Chybí však i zde jakýkoliv náznak, čím se tedy tato pravověda od iurilogie liší. Mám proto podezření, že novotvar byl vynalezen pouze následkem autorovy povšečné záliby ve tvoření nových výrazů, pokud možná latinských. Tato záliba stává se přímo maníí. Stačí letmý pohled do věcného rejstříku (nijak ostatně úplného), abychom to seznali. Vedle zmíněných již různých „kognicí“ setkáváme se tu na př. s těmito výrazy: Arelativisace, Asubjektivisace, Capacitas cognoscendi a consciendi, Determinologická platnost, Imperium cogitandi, Mediátní poznávání, Necessitas decognitionis, Platnost aktivitní, Possibilitas decognitionis, Poznatky principální, Platnost objektální a subjektální a j. K tomu srovnej na str. 131 (o výkladu čili interpretaci): explicatio, implicatio, deplicatio a na str. 125: principale jurilogické. V předmluvě vyžaduje autor od svého čtenáře nikoliv jen bonam, nýbrž optimam fidem a činí tak plným právem, poněvadž není právě ani lehkou, ani vděčnou prací vyznati se v této spleti libovolně a bez jakéhokoliv ohledu na čtenáře konstruovaných novotvarů, jako na př.: objektivní (subjektivní), objektivní (subjektivní), objektální (subjektální) a pod.; nevděčné jest toto na čtenáři vyžadované úsilí proto, poněvadž mu není jasno, co to vše má znamenati a jaký prospěch z toho může plynouti pro právnické myšlení. Ke konstrukci nových termínů má se svědomitý teoretik odhodlati jen v nezbytných případech. Tak tomu bylo, když jsem kdysi sám zavedl do vědecké terminologie právnické výraz „normo-tvorba“, při čemž jsem si byl vědom jeho kakofonie (tři o za sebou jdoucí). Rouček naproti tomu s pravou rozkoší tvoří spoustu nových termínů, z nichž velká většina jest zcela zbytečná pro právnické myšlení. Co říci tomu, když autor na př. na str. 137 nutí ubohého čtenáře, aby rozlišoval jurilogickou správnost kriticko-dogmatickou od jurilogické správnosti dogmaticko-kritické? Autor neupře mně zajisté určitou zběhlost v abstraktní spekulaci, nabytou dlouholetým cvikem, ale doznávám, že jsem při četbě jeho knihy byl několikrát blízek tomu, abych použil jeho pokynu, který dává oněm čtenářům, kteří jsou „na tolik ve šněrovačce nazorů vlastních, že bylo by bláhové očekávati odosobnění (nepředsudečnost)“: odložit knihu! (str. 14). Je ale ku podivu a zasluhuje proto zvláštní zmínky, že autor, který se výslovně přihlásil k brněnské škole a tak bezstarostně hází okolo sebe novými slovními sloučeninami, právě jen v jedi ném případě bere ohled na dosavadní názvosloví a ostýchá se bořiti je, a to v případě termínů účinnosti a platnosti norem (str. 102).

Skutečnost, že právě v tomto případě normativní teorie velmi podrobně prokázala, jak se věc má, podle svého zvyku autor naprosto ignoruje a rozeznává, jako by se nechumelilo, platnost normologickou jednak od platnosti aktivitní (?) čili determinologické, kterou nazývá (nevím proč) účinností, jednak od platnosti fakticitní (?), čili (!) působnosti norem. Tedy: platnost a účinnost jest totéž, ale dlužno za to rozlišovat jurilogickou platnost aktivitní a fakticitní!

Poměrně rozsáhlejší partie spisu jest věnována pojmu právní normy (str. 76—87). Výsledek vývodů autorových je však nadměru hubený. Když byl konstatoval — autor nikdy nic ne dokazuje — že „význak právní jest něčím metanoetickým, důsledkem toho i metametodologickým a proto vůbec metanormologickým“, dospívá k tomu, že pro normy s vnucenou správností či dogmatovou správností (kterou opět nutno lišit od dogmatické správnosti; viz str. 81) „ujal se název normy právní“ (str. 79). Tyto právní normy musí býti uznávány jako by správné, bez ohledu nejen na to, zda je za správné uznáváme či nikoliv, ale i na to, zda správné vskutku jsou či nikoliv. Ve srozumitelnější mluvě běžné nauky nazýváme Roučkovy normy s vnucenou či dogmatovou správností prostě heteronomní a uvědomujeme si, že to, co Rouček nazývá správností normy, jest ve skutečnosti její platnost: povinnosti subjekt musí uznati právní normu pro sebe za platnou (závaznou) bez ohledu na to, zda ji uznává čili nic.

Právní normy jsou ale podle Roučka buď správné nebo nesprávné. Správné normy právní vznikají jen tehdy, jsou-li utvořeny podle jurilogické metodologie, kdežto právní normy, vytvořené podle jurilogické noetiky mohou býti správné, ale nemusí. Zárukou, že vznikne správná právní norma, jest desubjektivisace (despectio sui, odosobnění) a inobjektivisace (inspectio objektu), která jest „positivní stránka spravedlnosti, totiž požadavek, aby byla dovršena unitas (čili jednota), a to co do souřadnosti i co do pořadnosti (v kterémžto případě — tak řečenégnoseologické posoupnosti čili pořadnosti — vede relace kauzality známou relací normativity nazýváme relací jurity, v níž jde o právní původ a právní odvod). Inobjektivisací — jak jsme dříve řekli — provádíme vlastně rektifikaci čili ověřování nabízejícího se poznatku poznatky ostatními, kteroužto rektifikaci přejmenováváme na verifikaci, jde-li o poznatky entologické, na bonifikaci, jedná-li se o poznatky normologické, a na justifikaci, jde-li o poznatky jurilogické“ (str. 120). Jelikož není nijak zaručeno, že empirický normotvůrce bude vždy zachovávat Roučkem objevené metody tvorby správných právních norem, bude asi každý právní řád obsahovat současně správné a nesprávné právní normy. Je proto skutečně štěstím, že pomocí Roučkových kriterií desubjektivisace a inobjektivisace bude nám v každém konkrétním případě hračkou rozeznati, zda jde o správnou či nesprávnou právní normu. Mysleme na př. na normy, které stanoví, že občané mají platiti, dejme tomu, 10% daň ze svých důchodů, nebo posílati své děti do školy. Spisovatel sám, bohužel, opomířul nám předvésti příklady aplikace svého učení na konkrétní případy a nic neprovádí ve své knize důsledněji, než toto opomíjení. Uvádí-li někde příklady, jsou to samé matematické formulky, které, bohužel, málo vysvětlují. Pokud jsem porozuměl směsi jeho slovních novotvarů, řekl bych, že jeho výklady o správných a nesprávných právních normách neznamenají nic jiného, než obživení zcela obyčejného přirozeného práva: Roučkovo správné právo jest tímto starým právem přirozeným (viz k tomu kapitolu o materiální spravedlnosti, str. 122).

To, co vykládá autor o různých pravotvůrcích, přesahuje hranice mého chápání. Nelze proto než citovati (a ponechati tím ovšem autoru možnost obrany, že jsou to pouhé citáty, vytržené z celku a proto nesrozumitelné): „Můžeme říci, že pravotvůrce subjektivní jest pravotvůrce, který poznává subjektivně, neboť jest to normotvůrce, který jest povolán (delegován), aby tvořil normy právní, a sice jest určen formálně, t. j. bez zřetele na obsah norem jím stanovených. To znamená: určité kdo, ale jakékoliv co. Vždyť norma jest normou právní, vytvořil-li ji onen určitý subjekt, nechť v ní ustanovil cokoli.“ (Str. 89.) „Můžeme říci, že pravotvůrce objektální jest ten pravotvůrce, který poznává objektálně, neboť jest to normotvůrce, o němž též lze říci, že jest povolán (delegován), aby tvořil normy právní, a sice jest určen materiálně, t. j. se zřetelem na obsah norem jím stanovených. To znamená: určité co, ale kterékoli kdo. Vždyť norma jest normou právní, hová-li určitému obsahu, nechť ji vytvořil kdokoli.“ (Str. 89.) Na str. 121 se praví, že vláda a jest takovým subjektivním pravotvůrcem, nikoli jen ministr, a tutéž nesrozumitelnost čteme i na str. 138 a 143. Jak to? Platí to obecně, nebo snad jen podle čs. ústavní listiny?

Výslovně dlužno uvést i autorův výměr analogie, o níž jedná v souvislosti s otázkou vyplňování mezer. Výměr ten zní takto:

„Tím — není-li nařizeno jinak — rozumí se, že rozhodneme podobně, jako je rozhodnut případ jiný. Proto a analogii lze graficky znázorniti formulkou $(a+b) : n = (a+c) : x$ “ (Str. 150.)

To je vše, ani slůvka vysvětlení, co má znamenati tajuplná tato rovnice, ačkoliv autor výslovně naznačuje (arg. „proto“), že rovnice ta plyne z podané definice analogie. Vůči této situaci zajisté nejen recensent, nýbrž každý čtenář především bude se ptáti, jak možno rovnici nazývati „grafický znázorněním“? Sebrav zbytky své někdejší matematické erudice, sezná, že tu jde patrně o t. zv. rovnici o jedné neznámé (x), kteroužto neznámou lze vypočítati za předpokladu, že jsou známy veličiny a, b, c, n. Avšak autor nenaznačuje ani slovem, co je a, co je b, co c a co n a co znamená x. Znamená snad x analogii, nebo jsou snad veličiny $(a+b)$ a $(a+c)$ dva podobné případy? Co však znamená pak n? Autor nemá naprosto právo považovati čtenáře své knihy za hlupáka, který jeho grafické znázornění analogie prohlásí za prostý, všeho rozumného výkladu neschopný nonsens!

A o knize takového obsahu domnívá se autor na poslední str. (157), že jest nějakým pokračováním či zdokonalením normativní teorie, kdežto tato jest pouhým „počátkem“: „Pravíme, že jde o nastávající údobí, o začátek vědecké éry. Jej reprezentuje zejména t. zv. normativní teorie (F. Weyr, Teorie práva), stoupenci zvaná také čistá věda právní. Jako každý začátek, tak i tento — který nadto musel zcela nově budovati a od samých základů — pochopitelně není bez nedostatků. Odchylujeme-li se od něho, nechceme jej odmítati (podceňovati), má býti právě ukázáno, že to je jen počátek, nikoli konec badání jurilogického. Proto právní věda nestane se ještě vědou tradiční (která by se jen tradovala, aniž by v ní bylo co dalšího k budování) a proto čistá věda právní zůstává ještě programem tohoto údobí vědeckého.“ To, co se zde prohlašuje, je velká iluze, pravdou je jen, že se autor tak důkladně „odchýlil“ od normativní teorie, že z ní nezbylo u něho nic než pouhé časté užívání terminu „norma“. Odchýlení autorovo stalo se bez nejmenšího pokusu vyvrátiti vědeckými argumenty to, čemu učí normativní teorie. Nazývá-li na konci svého spisu (str. 157) tuto normativní teorii „užší“ koncepcí — patrně u srovnání se „širší“ koncepcí jeho vlastní jurilogie — zůstává to zcela nesrozumitelné: není jasno, co by bylo na oné užší a na této širší. V dosavadní galerii spisů,

zabývajících se normativní teorií, znamená však Roučkova práce nový typ: vedle spisů, jichž autoři tuto teorii vůbec ignorují, a těch, kteří se snaží otevřeně ji potírat, a konečně i těch, kteří přes to, že přejímají její učení včetně její nomenklatury do všech podrobností, pouze na oko ji (z těch či oněch důvodů) odmítají, jeví se Roučkův spis jako práce, která navenek snaží se býti pokračováním, resp. zdokonalováním normativní teorie, v podstatě však hlásá myšlenky a zásady, které jsou přímým opakem jejím. Marnou zdá se nám býti naděje spisovatele ve čtenáře budoucí generace, pokud tito aspoň na vědeckém spisu budou vyžadovati soustavné konstrukce a myšlenky a nikoliv jen směs a spleť libovolně utvořených slovních novotvarů, které ony myšlenky mají nahraditi.

Nehledíc však k obsahu Roučkovy práce, je i jeho spisovatelská technika unikem, a to zejména pokud jde o způsob, jakým dovolává se v ní cizí literatury, t. j. o techniku citování, která dává tušiti, že literární aparát, s nímž autor pracoval, byl jen chatrný. V knize nacházíme sice spoustu jmen filosofických autorů (na př. Locke, Kant, Berkeley, Dilthey, Herbart, Bacon, Descartes, Pascal atd.), ale nikde není uvedeno o příslušné dílo, neřku-li jeho stránka. Leibnize píše nesprávně Leibnitz (str. 25, 69). Jedinou výjimku — neznámo z jakého důvodu — tvoří Sigwart (str. 65), u něhož citováno jest nejen dílo, nýbrž dokonce i svazek a strana. Patrně je měl autor při sepisování po ruce nebo aspoň nějaký spis, v němž bylo takto citováno. Jedna je o prostoru a času ve smyslu filosofickém (str. 32), necituje autor, jak bychom očekávali, Kanta, nýbrž — Carrelův spis „Člověk, tvor neznámý“ (český překlad, a to i s příslušnou stránkou). Kallab je ve spise velmi často dovoláván (viz na př. str. 30, 56, 58, 66, 72, 73, 80, 85), ale nikde není uveden ani spis, ani strana, nýbrž pouze povšechné obraty, jako: „jak praví Kallab“, nebo „podle slov Kallabových“. Autor přenechává tudíž čtenáři, aby si příslušné místo ve spisech Kallabových sám vyhledal. Na str. 136 mluví spisovatel o hledisku de lege applicata jako o něčem obecně a dávno známém, ačkoliv tento termín byl před nedávnem do literatury zaveden Pošvávěm. Pošvávě ale vůbec necituje. Za to cituje autor i básníky (str. 54), ale také jen tak mimochodem a z paměti, která mu selhává: tak z Goetha je uveden — i zde bez bližšího udání díla — známý verš z Fausta „Zwei Seelen wohnen, ach, in meiner Brust“ takto: Zwei Seelen wohnen in meinem Leibe. Ale vrcholem citační techniky autorovy zdá se mi býti jeho seznam „použitá literatura“ (str. 9, 10). Jsou v něm zastoupeni tito autoři: Engliš (jediným spisem), Kallab (devíti pracemi), Rickert (třemi spisy), Sedláček a Weyr (po jednom spise) a spisovatel sám 58 pracemi. Z devíti prací Kallabových jsou tři polemiky proti mým pracím. Tyto mé práce však autor necituje; neznámo proč; patrně nebylo jich použito. Kelsen, bez jehož vědeckého působení by kniha Roučkova zcela určitě vůbec nebyla nikdy vznikla (snad by byl spisovatel napsal jiné Základy právníckého myšlení, ale jistě ne tuto „jurilogii“), v použité literatuře vůbec chybí. Pouze na str. 129 je jaksi mimochodem poznamenáno, že se také tento autor zmiňuje o t. zv. principu ekonomie myšlení ve své knize: Das Problem der Souveränität (bez udání stránky). Proti příslušníkům normativní teorie je tedy Rouček ve své citační technice velmi nespravedlivý, ačkoliv ji jinak uznává za „začátek vědecké éry“ v právní vědě, ale netroufá si ani prohlásiti sebe sama za normativistu, ani teorii tuto otevřeně a výslovně odmítnouti (jak by se podle obsahu jeho spisu patřilo). Hlásí se pouze k jakési mystické „brněnské škole“, kterou — jako mnohé jiné věci — nazývá „tak zvanou“. (Na str. 124 mluví na př. o „tak zvaném“ jurilogickém poznatku principálním, ačkoliv je to autorovým

vlastním vynálezem a nikdo jiný následkem toho onen poznatek „tak zváti“ nemohl; na str. 95. vystupují „tak zvané“ a *adoptované* normy, o nichž rovněž nevím, který jiný autor je ještě „tak nazýval“ atd.)

Je-li spisovatel velmi skoupý s citací použitých prací normativců, je tím štědrější vůči sobě; neméně než padestá osm svých dřívějších prací „použil“ prý při sepisování své jurilogie. Jsou to práce, jako: „Služební smlouva obchodních pomocníků“, „Služebnosti de lege ferenda“, „Vlastníková hypotéka“, „Právo stavby a právo zástavní na Slovensku a Podkarpatské Rusi“ atd. Přes to, že autor jurilogie sám doznává, že tato vlastní jeho pojednání, citovaná jako použitá literatura, jsou „v něčem tímto spisem překonána nebo vzdálená“, zůstává jejich citace s hlediska citační techniky naprosto neomluvitelnou. Nelze přece autora považovati za tak prostoduchého, že by vydání svého prvního samostatného právně-filosofického spisu považoval za vhodnou příležitost, aby předložil čtenáři seznam všech svých dosavadních literárních prací, ať týkají se čehokoliv a sebe méně souvisejí s tematem spisu samotného, a chtěl mu namluviti, že jich skutečně všech „použil“! Vysvětlení této záhady dlužno tudíž hledati jinde, a to, jak mám za to, v nedostatečné spisovatelské rutině autorově. Řekl jsem již, že odborný literární aparát, jehož použil při sepisování své jurilogie, zdá se býti hodně chatrný; ale systematicka, sloh a způsob citace v knize činí dojem, jako by si byl spisovatel dosud velmi málo všímal způsobu, jak se toho času vědecké knihy sepisují. Tomu nasvědčují jisté zvláštnosti slohové, jako na př. zcela neobvyklé používání archaisticky znějícího obratu „ad vocem“: všude tam, kde by stačilo říci „k pojmu a“, píše autor — neznámo z jakých důvodů — „ad vocem pojmem a“. (Připomeňme zde dále, že své úvodní výklady zahajuje větou: „Na počátku: o počátku“.) Velmi časté, zcela zbytečné opakování téže věci nasvědčuje taktéž shora zmíněnému nedostatku. Nevím, kolikrát opakuje na př. autor samozřejmost, že jurilogie zabývá se poznáváním jurilogickým a normologie normologickým; viz na př. str. 87: „V jurilogii jedná se o poznávání jurilogické, naproti tomu v normologii jde o poznávání normologické“ a hned poté na str. 89: „Jurilogie zabývá se poznáváním jurilogickým, t. j. poznáváním, jehož výsledkem je norma právní.“

Nechci skončiti tento svůj málo potěšitelný referát, aniž bych se zmínil o dvou věcech.

Mám silné podezření, že autor této jurilogie považuje svůj spis za něco, co by mohlo býti vhodnou studijní pomůckou. Nasvědčuje tomu jednak způsob jeho mluvy, jednak přímé narážky na důvody „didaktiky“, které prý určovaly dispoici jeho práce (str. 13). Kdyby mé podezření bylo odůvodněné, znamenalo by to přímé a nebezpečné ohrožení mladé generace oné školy, ke které se autor sám okázale přihlásil. Nelze se domysleti škod, které by utrpěla tato generace, kdyby byla nucena naplňovati si hlavy onou spoustou spleťtých a většinou zbytečných slovních novotvarů, jež utvořil autor v mylném domnění, že vynáleze nových termínů (na př. entologie pro přírodní vědu, jurilogie pro právní vědu atd.) znamenají zároveň též nové vědecké poznatky. Má-li Rouček skutečně úmysl používatí své knihy k didaktickým účelům, pak dlužno s největším důrazem apelovati na jeho učitelské svědomí. Špatně by ostatně posloužil škole, ke které se slavnostně přihlásil, kdyby takovýmto způsobem nutil ostatní příslušníky její k nevítané retorsi, o jejímž konečném výsledku nebylo by lze — při značné nestejnosti sil obou táborů — nijak pochybovati.

A druhá věc, o které nakonec musím se zmíiniti, je povahy velmi osobní.

V předmluvě (str. 12) označuje autor mne a Kallaba za jakési jeho vědecké patrony, kteří mu vrátili víru ve vědeckost právnického studia a pokračuje takto: „Smím to v našich poměrech prohlásiti, protože nemám, co bych od nich (t. j. od Kallaba a mne) chtěl. Jim děkuji za spokojenost, které dnes se těším v povolání, jež přestalo mně býti nejen nevítaným řemeslem, ale i řemeslem, a jemuž se s láskou věnuji. Co od nich jsem převzal, resp. v čem se od nich odchyluji, snadno pozná každý, kdo nezástal netečný k nebývalému vývoji právní vědy po stránce noetické a metodologické, na němž právě oni mají zásluhu nemalou.“ Čtenář tohoto mého referátu pochopí, jak těžko a jak nerad jsem se odhodlal k jeho sepsání. Proším proto autora, který sám na svém čtenáři žádá optimam fidem (str. 13), aby mně přiznal aspoň normální bonam fidem a uvěřil, že mne vedl pouze a jedině zřetel k zájmům brněnské školy, t. j. normativní teorie, které si nutně vyžádaly obranu proti jeho knize z mého péra. Proším jej, aby uvěřil v poctivost mého přesvědčení, že nelze tvořit právně-filosofické spisy takovým způsobem, jakým vznikla jeho jurilogie. K tomu je třeba poctivější práce a větší rutiny spisovatelské, než ji prokázal autor. Spousta latinských novotvarů může snad imponovati proustoduchému čtenáři, nikoliv však člověku jen poněkud v písemnictví sběhlému, který ví, že je rozdíl mezi konstrukcí nového slova a novým vědeckým poznatkem. Dnešního dne nelze dělati novou právní filosofii bez zřetele na to, co již bylo literárně vykonáno, nestačí pouze prolašovati, že se „odchylujeme“ od toho či onoho učení v tom či onom směru, nýbrž nutno prokázati, proč tak činíme. Nestačí mítí názor, že k vědeckému pěstování té které empirické vědy jest třeba filosofické základny a průpravy a domnívati se, že všichni, kdož jsou tohoto, pro skutečného teoretika samozřejmého názoru, tvoří nějakou „školu“ (na př. brněnskou) a nestačí konečně naděje, že to, co dovedli jiní, dovedeme také, jen když odkoukáme od nich vnější způsob jejich vyjadřování (na př. hojným užíváním slov „norma“, „normologicky“ a pod.). To vše nestačí, nýbrž je nezbytné třeba, aby nám při tom také něco nového napadlo a abychom měli schopnost vyjádřiti to způsobem ve vědeckém světě obvyklým.

Pochybují velice, že by Rouček stačil na to, aby obrátil dosavadní normativní teorii vzhůru nohama, ale zajisté by se mohl státi jejím platným pěstovatelem. Kdyby mu tato úloha nestačila, pak bylo by věru lépe, kdyby zůstal u svých komentářů. František Weyr.

Dodatek k Rejstříku československého práva za r. 1936 a 1937, sestavili vrchní odboroví radové v ministerstvu vnitra dr. Josef Hoffmann a dr. Josef Daněk, Praha 1938, Kompas, str. 95, cena 18 Kč.

Vývoj našeho právního řádu, jak autoři v úvodu uvádějí, v dnešních politicky i hospodářsky neklidných dobách postupuje překotným tempem. Proto ani ne dvě léta po vydání doplňují své bohaté osvědčené dílo dodatkem, který mu získává zase úplnou časovost. Způsob zpracování zůstává týž jako u Rejstříku, o němž jsme tu svého času referovali. Je třeba vítati úsilí autorů, že pečují o to, aby Rejstřík byl jako pomůcka stále aktuální, třeba příliš živá produkce československého zákonodárce jim tuto snahu hodně ztěžuje. pš.

Dr. Jaroslav Kallab a Vilém Herrnritt: **Dodatky k trestním zákonům českoslov. a k trestnímu řádu čsl.** (Komentované zákony Čsl. republiky vyd. Čsl. Kompas), 1938, 958 str. Cena 120 Kč. Komentář obsahuje vedle textů všech nových předpisů vydaných k trestnímu řádu od r. 1931 a k trestnímu zákoníku od r. 1933, judikaturu a příslušné výnosy, potřebné odkazy, poznámky a rejstříky.